

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
на тему: **«Управління грошовими потоками в банківських
установах України»**

Виконавець:

студент бзф10м ЦЗФН
ПАШКОВСЬКА Д.С.

Науковий керівник:

К.е.н., ст. викладач
СЕРГЄЄВА О.С.

ОДЕСА - 2018 року

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Управління грошовими потоками банків є однією з найскладніших сфер банківського менеджменту на сучасному етапі розвитку банківської системи України, оскільки здійснюється в умовах постеконотомічної кризи та політичної нестабільності. Виходячи з того, що операційне середовище, в якому функціонують банки України, є нестійким та мінливим, а можливості формування грошових потоків з необхідними кількісними та якісними параметрами обмежені, забезпечення ефективності діяльності та фінансової стійкості вимагає розглядання методичного забезпечення управління ними з урахуванням усього спектру ризиків екзогенного та ендогенного походження.

Питання банківського та фінансового менеджменту, а також окремі аспекти сутності грошових потоків банків та управління ними знайшли своє відображення в працях зарубіжних та вітчизняних науковців Г. Азаренкової, М. Зверякова, А. Казака, В. Коваленко, О. Колодізева, П. Конюховського, Г. Коробової, Ю. Коробова, Т. У. Коха, Л. Кузнецової, М. Савлука, М. Сулова, Дж. Сінки мол., Г. Тосуняна, А. Тютюнник, В. Усоскіна, П. Шальнова та ін.

Узагальнення та аналіз наукових результатів дозволили визначити, що системні комплексні дослідження, присвячені управлінню грошовими потоками банків, практично відсутні і існує необхідність подальших досліджень у таких напрямках: уточнення сутності поняття «грошові потоки банків», вдосконалення їх класифікації та структуризації чинників, що змінюють їх кількісні та якісні параметри; поглиблення теоретичних основ управління грошовими потоками банків, зокрема удосконалення науково-методичних та практичних підходів до їх аналізу, планування й визначення контрольних показників на основі ризик-орієнтованого підходу.

Метою дослідження є поглиблення та удосконалення теоретико-методичних засад управління грошовими потоками банків та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління грошовими потоками банків з урахуванням ризиків, пов'язаних з їх формуванням, в умовах значного рівня невизначеності операційного середовища.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення в роботі таких **завдань**:

- дослідити теоретичні основи поняття «грошові потоки банків» та класифікувати їх як об'єкт управління;
- класифікувати та охарактеризувати чинники, що мають ураховуватись при управлінні грошовими потоками банків;
- розглянути теоретико-методичні підходи до управління грошовими потоками банків;
- провести аналіз банківської системи України з метою визначення характеристик грошових потоків банків та виявлення чинників впливу, що

змінюють їх кількісні та якісні параметри;

- оцінити ефективність управління грошовими потоками на прикладі ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»;
- змодельовати якість управління грошовими потоками банківських установ на основі динамічного векторного показника;
- розглянути методичний підхід до планування й визначення контрольних показників грошових потоків банків з урахуванням ризиків, що генеруються ними;
- розробити методичний підхід до стрес-тестування ризиків, що генеруються грошовими потоками банків.

Об'єктом дослідження є процес управління грошовими потоками банків.

Предметом дослідження є теоретичні засади та практичні аспекти щодо управління грошовими потоками банків з урахуванням ризиків в умовах значного рівня невизначеності операційного середовища.

Інформаційною базою дослідження є чинні законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність банків, офіційні матеріали Державної служби статистики України, Національного банку України, Асоціації українських банків, Незалежної асоціації банків України, публічна фінансова та внутрішня управлінська звітність банків, праці вітчизняних і зарубіжних науковців.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (98 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 104 сторінки. Основний зміст викладено на 93 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 21 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретико-методичні засади управління грошовими потоками в банківських установах» було досліджено, що «грошові потоки банків» це індивідуальні вхідні та вихідні потоки та їх агреговані сукупності, генеровані в результаті комерційної, торгової діяльності та діяльності з управління активами та пасивами, що обумовлюють їх кількісні параметри, а їх співставлення дозволяє визначити рівень ліквідності та ефективності діяльності банків. Визначено, що рух грошових потоків банків пов'язаний з чинниками часу, ризику й ліквідності та розглянута багаторівнева класифікацію грошових потоків банків залежно від мети застосування управлінського впливу.

Визначено, що для підвищення якості управління грошовими потоками банків рекомендовано використати багаторівневу систему чинників, що змінюють їх кількісні та якісні параметри. До екзогенних віднесено: чинники макросередовища, пов'язані з прямим чи опосередкованим впливом на банки політичних, правових, соціальних та економічних процесів, що формують

операційне середовище, в якому вони здійснюють свою діяльність; чинники мезосередовища, пов'язані з впливом на банки клієнтів, конкурентів та регулятора в частині його можливостей генерувати грошові потоки в запланованих обсягах з необхідними кількісними та якісними параметрами. До ендогенних віднесено чинники мікросередовища, пов'язані з сукупністю індивідуальних характеристик банків, похідних від цілей діяльності на ринку, формалізованих у банківській політиці та стратегії, ресурсів, наявних для їх досягнення, та здатності ефективно їх використовувати.

Доведено, що управління грошовими потоками банків запропоновано визначати як цілеспрямований багаторівневий вплив взаємопов'язаних між собою підсистем управління на процес формування і подальшого регулювання кількісних та якісних параметрів грошових потоків банків, які забезпечують досягнення стратегій і цілей фінансового менеджменту в межах заданих величин ризиків, що генеруються ними, з дотриманням загальних та специфічних принципів.

У другому розділі **«Оцінка грошових потоків в банківських установах України»** проаналізовано, що ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» є одним з найбільших та надійних банків, які функціонують у банківській системі України. Він являється більш стійким до кризових явищ економіки як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях та якісно управляє своїми грошовими потоками.

Провівши оцінку ефективного управління грошовими потоками діяльності ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» можливо зробити наступні висновки, що станом на 01.01.2016 року спостерігався збиток у розмірі 1 439 155 тис. грн., у 2016 році ситуація поліпшилася, адже результат діяльності збільшився на 5 259 799 тис. грн. і склав 3 820 644 тис. грн. За 2017 рік результат діяльності покращився – збільшився на 647 937 тис. грн. і банк отримав прибуток у розмірі 4 468 581 тис. грн. Негативний результат був зумовлений українською кризою 2014 року, проте за 2017 ситуація поступово вирівнялася. Тенденція доходів та видатків повністю цьому сприяла: у 2016 році порівняно з 2015 роком розмір доходів скоротився на 24,82%, проте у 2017 році – зріс на 19,39%; видатки зменшувалися протягом усього аналізованого періоду.

Для визначення якості управління грошовими потоками банків у роботі запропоновано застосовувати динамічний векторний показник, розрахований на основі представлення панельних даних у вигляді тривимірного статистичного масиву та використання непараметричної статистики. Його розрахунок передбачає послідовну реалізацію наступних етапів: визначення оптимального переліку показників, що характеризують якість управління грошовими потоками банків; встановлення цільових співвідношень між вхідними ознаками з урахуванням їх вагомості для оцінки якості управління грошовими потоками банків; формування матриці фактичних співвідношень темпів росту показників на кожному проміжку часу; формування матриці співставності елементів матриць фактичних та еталонних співвідношень показників; розрахунок динамічного векторного показника якості управління

грошовими потоками банків на основі визначення відношення кількості повторів фактичних та еталонних значень показників до кількості нормативних співвідношень.

Доведено, що використання динамічного векторного показника дозволяє надати кількісну та якісну оцінку якості управління грошовими потоками для різних об'єктів аналізу (банків, видів діяльності, підрозділів) на окремі звітні дати, відстежувати та оперативно реагувати на негативні зміни в діяльності банків, які призводять до погіршення кількісних та якісних параметрів їх грошових потоків.

Апробацію запропонованого методичного підходу було здійснено на даних ПАТ «УКРСИББАНК», ПАТ «ПУМБ», ПАТ «СБЕРБАНК РОСІЇ», ПАТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ», ПАТ «УКРСОЦБАНК», ПАТ «ОТП БАНК», ПАТ «КРЕДИ АГРИГОЛЬ БАНК».

Зміни у значеннях динамічного векторного показника свідчать про поліпшення якості управління грошовими потоками банків, що увійшли до вибірки, протягом 2017 року. Позитивна тенденція пояснюється включенням зниження проблемної заборгованості до переліку вхідних панельних даних, оскільки у звітному році спостерігалось неодноразова зміна проблемної заборгованості в банківських установах, що, в свою чергу, обумовило зниження розміру втрат від кредитного ризику.

У третьому розділі **«Напрями розвитку управління грошовими потоками в банківських установах України»** Обґрунтовано, що управління грошовими потоками банків в умовах нестабільного операційного середовища має базуватись на ризик-орієнтованому підході.

Для запровадження ризик-орієнтованого підходу до управління грошовими потоками банків необхідним є наскрізне планування їх кількісних параметрів як на стратегічному, так і на тактично-оперативному рівнях.

Зважаючи на складні умови операційного середовища функціонування банків України, існує необхідність удосконалення управління грошовими потоками банків на основі запровадження інтегральної багатофакторної моделі стрес-тестування ризиків, що генеруються ними, що дає змогу оцінити очікувані збитки для ймовірних подій, які на пряму не укладаються в ринкові тенденції, та досить важко прогнозовані, проте втрати внаслідок реалізації яких для банків будуть досить значними.

Розроблена у дипломному дослідженні інтегральна багатофакторна модель стрес-тестування ризиків, що генеруються грошовими потоками банків, передбачає реалізацію наступних етапів: визначення мети стрес-тестування; формування інфраструктури; вибір чинників, що впливають на грошові потоки, та визначення взаємозв'язку між ними; вибір типу сценарію стрес-тестування. Далі проводиться оцінка впливу чинників на грошові потоки за кожним зі стрес-сценаріїв.

За результатами інтегрального багатофакторного стрес-тесту ризиків, що генеруються грошовими потоками банків, відповідальними особами формується звітність, на основі якої приймаються управлінські рішення, які

можуть бути структуровані за горизонтом реагування на довгострокові, середньострокові заходи та заходи миттєвого реагування.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі наведено теоретичне узагальнення методичних підходів і розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління грошовими потоками банків з урахуванням ризиків, пов'язаних з їх формуванням, в умовах значної невизначеності операційного середовища.

За результатами виконаної дипломної роботи зроблено такі висновки:

1. На основі аналізу теоретичних напрацювань розглянуто розуміння сутності поняття «грошові потоки банків», які запропоновано визначати як індивідуальні вхідні та вихідні потоки та їх агреговані сукупності, генеровані в результаті комерційної, торгової діяльності та діяльності з управління активами та пасивами, що обумовлюють їх кількісні параметри, а їх співставлення дозволяє визначити рівень ліквідності та ефективності діяльності банків.

2. Для підвищення якості управління грошовими потоками банків розглянута багаторівнева систему чинників, що змінюють їх кількісні та якісні параметри. До екзогенних віднесено: чинники макросередовища, пов'язані з прямим чи опосередкованим впливом на банки політичних, правових, соціальних та економічних процесів, що формують операційне середовище, в якому вони здійснюють свою діяльність; чинники мезосередовища, пов'язані з впливом на банки клієнтів, конкурентів та регулятора в частині його можливостей генерувати грошові потоки в запланованих обсягах з необхідними кількісними та якісними параметрами. До ендогенних віднесено чинники мікросередовища, пов'язані з сукупністю індивідуальних характеристик банків, похідних від цілей діяльності на ринку, формалізованих у банківській політиці та стратегії, ресурсів, наявних для їх досягнення, та здатності ефективно їх використовувати.

3. Управління грошовими потоками банків запропоновано визначати як цілеспрямований багаторівневий вплив взаємопов'язаних між собою підсистем управління на процес формування і подальшого регулювання кількісних та якісних параметрів грошових потоків банків, які забезпечують досягнення стратегій і цілей фінансового менеджменту в межах заданих величин ризиків, що генеруються ними, з дотриманням загальних та специфічних принципів.

4. За результатами проведеного аналізу банківської системи України з'ясовано, що управління грошовими потоками банків здійснюється під впливом суперечливих та важко прогнозованих процесів в економіці, політиці та соціальній сфері. Значний вплив на формування грошових потоків банків на макрорівні здійснює зміна основних економічних показників, які впливають на фінансові можливості економічних суб'єктів, за рахунок яких забезпечується попит на банківські послуги; на мезорівні – недовіра до банків з боку населення та підвищені регуляторні вимоги; на

мікрорівні – ризики кредитування, валютний ризик, дисбаланси у структурі залучення та розміщення коштів.

5. Автором доведено, що в сучасних умовах функціонування ПАТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ» проводиться ефективно управління грошових потоків та є одним з найбільших та надійних банків, які функціонують у банківській системі України. Він являється більш стійким до кризових явищ економіки як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях.

6. Для визначення якості управління грошовими потоками банків в дипломній роботі запропоновано розраховувати динамічний векторний показник, що базується на застосуванні методів непараметричної статистики та модифікації панельних даних у тривимірний статистичний масив.

7. Відповідно до ризик-орієнтованого підходу до управління, розроблена процесна модель планування грошових потоків банків, що забезпечує безперервність формування планів у стратегічному, тактичному й оперативному періодах з трансформацією цільових параметрів у план (бюджет) руху грошових коштів і платіжний календар; надає можливість проведення оперативної експертизи планів на збалансованість та максимізацію ефективності діяльності; враховує ризики, пов'язані з формуванням грошових потоків, та обмежує їх рівень вже на етапі планування.

8. У роботі запропоновано методичний підхід до оцінки ризиків, пов'язаних з формуванням грошових потоків банків, на основі застосування інтегральної багатофакторної моделі, що передбачає послідовну реалізацію наступних етапів: визначення мети стрес-тестування; формування інфраструктури; вибір чинників, що впливають на грошові потоки, та визначення взаємозв'язку між ними; вибір типу сценарію стрес-тестування. За результатами інтегрального багатофакторного стрес-тесту ризиків, що генеруються грошовими потоками банків, приймаються управлінські рішення, які можуть бути структуровані за горизонтом реагування на довгострокові, середньострокові заходи та заходи миттєвого реагування.

АНОТАЦІЯ

ПАШКОВСЬКА Д.С. «Управління грошовими потокам в банківських установах України (на прикладі ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072 «Фінанси, банківська справа та страхування»» за магістерською програмою професійного за спрямування «Управління діяльністю банків на фінансовому ринку» – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2018.

Узагальнення та аналіз наукових результатів в дипломній роботі, дозволили визначити, що існує необхідність подальших досліджень у таких напрямках: уточнення сутності поняття «грошові потоки банків», вдосконалення їх класифікації та структуризації чинників, що змінюють їх кількісні та якісні параметри; поглиблення теоретичних основ управління грошовими потоками банків, зокрема удосконалення методичним та практичним підходам до їх аналізу, планування й визначення контрольних показників на основі ризик-орієнтованого підходу.

Для розглядання управління грошовими потоками в банківських установах України в даній дипломній роботі використовуються статистичні методи, методи фінансового аналізу, методи прогнозування, методи порівняння та спостереження.

Ключові слова: банк, ризик, динамічний векторний індикатор, управління грошовими потоками банківських установ, стрес-тести.

ANNOTATION

PASHKOVSKA D.S. "Cash Flow Management in Banking Institutions of Ukraine" (evidence from PJSC "Raiffeisen Bank Aval").

Qualifying academic paper for the Master degree in Specialty "072" Finance, Banking and Insurance "according to the Master degree curriculum professional field "Managing the activities of banks at the financial market".Odessa National University of Economics – Odesa, 2018.

Summarization and analysis of the scientific results of the thesis, allowed to determine that there is a need for further research in the following areas: elaboration of the concept of " bank cash flows", improving their classification and structuring of factors that change their quantitative and qualitative parameters; deepening of the theoretical bases of the management of bank cash flows, in particular, improvement of methodical and practical approaches to their analysis, planning and defining of control indicators on the basis of a risk-oriented approach.

In order to examine the management of cash flows in banking institutions in Ukraine statistical methods, methods of financial analysis, forecasting methods, methods of comparison and observation are used in this thesis.

Key words: cash flow management in banking institutions, risks, dynamic vector index, model of risks stress-testing.